

U 2/2020 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamiseksi ja 14.1.2020 annettu muutettu ehdotus Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä (*oikeudenmukaisen siirtymän rahasto*)

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 14.1.2020 antama ehdotus neuvoston ja Euroopan parlamentin asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamiseksi ja 14.1.2020 annettu muutettu ehdotus Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä sekä ehdotuksista laadittu muistio.

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2020

Elinkeinoministeri Mika Lintilä

Neuvotteleva virkamies Petri Haapalainen

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

MUISTIO

EU/2020/0407

EU/2018/1141

27.02.2020

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ EDUSKUNNALLE OIKEUDENMUKAISEN SIIRTYMÄN RAHASTOSTA

1 Yleistä

Komissio hyväksyi 2. toukokuuta 2018 ehdotuksen seuraavasta monivuotisesta rahoituskehyksestä vuosiksi 2021–2027. Siinä ehdotetaan, että EU:n talousarvion menoista suunnataan 25 prosenttia eli 320 miljardia euroa ilmastotoimiin. Myöhemmin toukokuussa komissio hyväksyi lainsäädäntöehdotuksia, jotka koskevat koheesipolitiikan rahoituksen käyttöä. Yksi tärkeimmistä tavoitteista, jolla pannaan täytäntöön Pariisin ilmastopimus, on ”vihreämpi, vähähiilinen Eurooppa edistämällä puhdasta ja oikeudenmukaista energiakäännettä, vihreitä ja sinisiä investointeja, kiertotaloutta, ilmastonmuutokseen sopeutumista ja riskien ehkäisemistä ja hallinnointia”. Merkittävä osuus koheesiorahoituksesta on tarkoitus suunnata Vihreämmän Euroopan toimintapoliittiseen tavoitteeseen.

Eurooppa-neuvosto linjasi lokakuun 2019 päätelmissä, että EU jatkaa yhteiskunnallisesti reilun ja oikeudenmukaisen vihreään talouteen siirtymisen suunnannäyttäjänä. Lisäksi Eurooppa-neuvosto vahvisti joulukuussa 2019 antamallaan päätelmällä tavoitteen ilmastoneutraalista unionista vuoteen 2050 mennessä Pariisin ilmastopimuksen tavoitteiden mukaisesti. Se vahvisti myös periaatteen räätälöidyn tuen antamisesta oikeudenmukaisen siirtymän mekanismien kautta alueille ja toiminta-aloille, joihin siirtymä vaikuttaa eniten ja korosti, että siirtymisen ilmastoneutraaliin yhteiskuntaan tulee tapahtua oikeudenmukaisesti ja sosiaalisesti tasapainoisesti ottaen huomioon jäsenmaiden erilaiset lähtökohdat.

Komissio antoi 11. joulukuuta 2019 Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa koskevan tiedonannon, jossa se esitti suunnitelmansa Euroopan uutta kasvupolitiikkaa varten. Vuoteen 2050 asetetun EU:n ilmastoneutraaliuden tavoitteen saavuttamiseksi ohjelmassa ehdotettiin oikeudenmukaisen siirtymän mekanismeja, johon sisältyy oikeudenmukaisen siirtymän rahasto. Komissio julkaisi 14.1.2020 tiedonannon: Kestävä Eurooppa – investointiohjelma eli Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma. Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelma ja oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi ovat osa Euroopan vihreää kehitysohjelmaa ja ne muodostavat ohjelman investointipilarin. Valtioneuvoston kanslia on antanut Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta ja valtiovarainministeriö Euroopan vihreän kehityksen investointiohjelmasta 31.1.2020 E-kirjeet Eduskunnalle.

Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismeissa keskitytään alueisiin ja toimialoihin, joihin siirtymä vaikuttaa eniten, koska ne ovat riippuvaisia fossiilisista polttoaineista, muun muassa hiilestä, turpeesta ja öljyliuskeesta, tai kasvihuonekaasupäästövaltaisista teollisista prosesseista.

U 2/2020 vp

Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismilla täydennetään muiden EU:n välineiden, kuten Euroopan aluekehitysrahaston, jäljempänä 'EAKR', ja Euroopan sosiaalirahasto plussan, jäljempänä 'ESR+', kautta EU:n talousarviosta myönnettävää rahoitusta.

Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi käsittäisi kolme rahoituslähdettä:

1. oikeudenmukaisen siirtymän rahasto, jäljempänä "JTF-rahasto",
2. InvestEU-ohjelmaan kuuluvan oikeudenmukaisen siirtymän järjestely yksityisten investointien houkuttelemiseksi ja
3. julkisen sektorin lainajärjestely, joka toteutetaan EIP:n kanssa ja jota tuetaan EU:n talousarviosta.

Komission tavoitteena on saada liikkeelle yhteensä yli 100 miljardin euron investoinnit.

Komissio antoi lainsäädäntöehdotukset koheesiopolitiikan roolista siirtymän tukemisessa 14.1.2020. Ehdotuksilla muutettaisiin komission 30.5.2018 antamaa ehdotusta jaetun hallinnon ohjelmien yleisasetuksesta (KOM(2020) 22 lopullinen) ja perustettaisiin oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (KOM(2020) 23 lopullinen). Oikeudenmukaisen siirtymän rahastossa keskitytään talouden monipuolistamiseen alueilla, joihin ilmastosiiirtymä vaikuttaa eniten, sekä alueiden työntekijöiden ja työnhakijoiden uudelleen koulutukseen ja aktiiviseen osallistamiseen. Samalla muutettaisiin yleisasetuksen soveltamisalaa lisäämällä siihen oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimeenpanoa koskevat mukautukset. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamista koskeva ehdotus ja aiemmin annetun jaetun hallinnon rahastoja koskevan yleisasetuksen muuttamisesta annettu ehdotus täydentävät toisiaan ja muodostavat yhdessä ohjelmakaudelle 2021–2027 ehdotetun oikeudellisen kehyksen, joilla on tarkoitus antaa tukea niille alueille, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita sen vuoksi, että unioni siirtyy ilmastoneutraaliin talouteen. Ehdotukset täydentävät Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta annettuja rahastokohtaisia ehdotuksia ja yleisasetusehdotusta, joista on annettu aiemmin Eduskunnalle U 78/2018 vp kirjelmä. Siksi molempia ehdotuksia koskeva muistio annetaan keskinäisen johdonmukaisuuden varmistamiseksi yhteisellä U-kirjeellä.

Ehdotukset ovat osa laajempaa toimenpidekokonaisuutta EU:n monivuotiselle rahoituskehys- ja ohjelmakaudelle 2021–2027. Ehdotus oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta täydentää seuraavaa monivuotista rahoituskehystä koskevia ehdotuksia. Komission ehdotusten rahoituksen mitoittamiseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

2 Pääasiallinen sisältö

2.1 Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto

Komissio ehdottaa yhteensä 7,5 mrd:n euron tukea (vuoden 2018 hintoina) uuteen koheesiopolitiikan oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon EU:n monivuotisesta budjetista 2021–2027 (otsake 3 Luonnonvarat ja ympäristö). Rahoitus täydentää otsakkeen 2 koheesiopolitiikan muita määrärahoja. Oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon on tarkoitus osoittaa 7,5 miljardia euroa

uutta EU-rahoitusta, joka täydentää seuraavaa monivuotista rahoituskehystä koskevaa komission ehdotusta.

Perustettava oikeudenmukaisen siirtymän rahaston, jäljempänä 'JTF-rahasto' tarkoituksena olisi tuen antaminen alueille, joihin kohdistuu vakavia sosioekonomisia haasteita sen vuoksi, että unioni siirtyy ilmastoneutraaliin talouteen vuoteen 2050 mennessä.

Tavoitteena olisi lieventää ilmastosiirtymän haitallisia vaikutuksia tukemalla alueita ja työntekijöitä, joihin siirtymä vaikuttaa eniten. JTF-rahaston erityistavoitteen mukaisesti JTF-rahastosta tuetuilla toimilla olisi helpotettava suoraan siirtymän vaikutusta rahoittamalla paikallisen talouden monipuolistamista ja nykyaikaistamista ja lieventämällä kielteisiä vaikutuksia työllisyyteen.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta voisivat saada tukea kaikki EU:n jäsenvaltiot siirtymähaasteen suuruus, yhteiskunnalliset haasteet sekä jäsenvaltion taloudellisen kehityksen taso huomioon ottaen. Tuki keskitettäisiin kussakin jäsenvaltiossa niihin alueisiin ja aloihin, joihin siirtymä vaikuttaa eniten, koska ne ovat riippuvaisia fossiilisista polttoaineista tai hiili-intensivisistä prosesseista.

Rahoitus olisi pääasiassa avustuksia alueille, joihin siirtymän taloudelliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset kohdistuvat kielteisimmän fossiilisten polttoaineiden tuotannossa odotettujen työpaikkojen menetysten ja kasvuhuonekaasuvaltaisimpien teollisuuslaitosten tuotantoprosessien muuttamisen vuoksi. Yksityiskohtaiset tuen käyttökohteet on määritelty asetuksen 4 artiklassa ja ne vastaavat pääosin rakennerahastojen tukikelpoisia toimia, joita voitaisiin muutenkin tukea EAKR- ja ESR-ohjelmissa.

JTF-rahastosta tuettaisiin kaikkia jäsenvaltioita vaan ei kaikkia alueita. Jäsenvaltioiden tulisi yksilöidä ne alueet, joihin siirtyminen ilmastoneutraaliin talouteen vaikuttaa eniten ja joille oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tuki keskitetään. Rahastolle vahvistettaisiin oma erityistavoite. Samalla edellytettäisiin, että kukin maa siirtää oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon osan EAKR- ja ESR+ -määrärahoistaan. Toimet voitaisiin toteuttaa kolmelle rahastolle yhteisessä ohjelmassa Investoinnit työpaikkoihin ja kasvuun -tavoitteeseen kuuluvan toimintalinjan puitteissa. JTF-rahaston tuelle voitaisiin vaihtoehtoisesti perustaa oma erityisohjelma.

2.2 Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varojen jakomenetelmä

Suomen osuus oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoista olisi komission ehdotuksen mukaan 164,8 miljoonaa euroa eli noin 2,2 % rahaston kokonaisvaroista koko kaudelle 2021-2027. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varoihin on lisättävä vähintään 1,5 kertaisesti varoja EAKR:stä ja ESR+:sta. Lisäksi rahastoon tulee osoittaa kansallista osarahoitusta koheesiopolitiikan rahastojen sääntöjen mukaisesti. Komission arvion mukaan Suomessa kokonaisrahoitus oikeudenmukaisen siirtymän rahaston puitteissa olisi 749 miljoonaa euroa. EU:n rahoitusosuus

U 2/2020 vp

olisi siten alustavien arvioiden mukaan noin 412 miljoonaa euroa ja tarvittavan kansallisen julkisen ja yksityisen vastinrahoituksen määrä noin 337 miljoonaa euroa.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varojenjakomenetelmässä huomioitaisiin siirtymään liittyviä taloudellisia ja sosiaalisia vaikutuksia. Varojenjakomenetelmä perustuisi viiteen painotettuun kriteeriin (painokerroin suluissa):

- i. Hiili-intensiivisten NUTS2-tason alueiden teollisuuslaitosten kasvihuonekaasupäästöt (49%)
- ii. Työllisyys kivihiilen ja ruskohiilen louhinnassa (25%)
- iii. Hiili-intensiivisten NUTS2-tason alueiden työllisyys teollisuudessa (25%)
- iv. Turpeen tuotanto (0,95%)
- v. Liuskeöljyn tuotanto (0,05%)

Hiili-intensiivisellä alueella tarkoitetaan aluetta, jonka kasvihuonekaasupäästöt suhteessa teollisuuden bruttoarvonlisäykseen ovat vähintään kaksinkertaiset EU27-keskiarvoon nähden. Jakomenetelmässä määriteltäisiin myös jäsenvaltiokohtainen yläraja 2 miljardia euroa sekä alaraja 6 euroa asukasta kohden koko seitsemän vuoden rahoituskehyskauden ajaksi. Lisäksi jäsenvaltioiden saantoa mukautettaisiin bruttokansantuloon perustuvalla kertoimella, jotta varmistetaan varojen kohdentuminen vähemmän kehittyneille jäsenvaltioille.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta suurimmat hyötyjät olisivat Puola (2 mrd euroa), Saksa (877 miljoonaa euroa) ja Romania (757 miljoonaa euroa). Suomen saanto olisi komission ehdotuksen mukaan noin 165 miljoonaa euroa. Suomen saanto koostuu hiili-intensiivisten alueiden teollisuuslaitosten kasvihuonekaasupäästöistä (61 %) ja työllisyydestä teollisuudessa (22 %) sekä turpeen tuotannosta (17 %). Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston kokonaismäärä ja jäsenvaltiokohtainen allokaatio ovat osa rahoituskehyskokonaisuudesta käytäviä neuvottelija. Suomen saanto on sidoksissa neuvotteluissa sovittaviin mahdollisiin muutoksiin rahaston kokonaismäärässä tai varojenjakomenetelmässä.

Komission ehdotuksen mukaiset jäsenvaltiokohtaiset määrärahat JTF-rahastosta:

2.3 Ohjelmien valmistelu, sisältö ja hyväksyminen

Jäsenvaltio	Miljoonaa euroa (2018 hinnat)	Euroa asukasta kohti
Belgia	68	6,0
Bulgaria	458	65,0
Tšekki	581	54,7
Tanska	35	6,0
Saksa	877	10,6
Viro	125	94,9
Irlanti	30	6,2
Kreikka	294	27,3

U 2/2020 vp

Espanja	307	6,6
Ranska	402	6,0
Kroatia	66	16,0
Italia	364	6,0
Kypros	36	41,4
Latvia	68	35,0
Liettua	97	34,4
Luxemburg	4	6,0
Unkari	92	9,4
Malta	8	17,3
Alankomaat	220	12,8
Itävalta	53	6,0
Puola	2 000	52,7
Portugal	79	7,7
Romania	757	38,8
Slovenia	92	44,3
Slovakia	162	29,8
Suomi	165	29,9
Ruotsi	61	6,0
Yhteensä	7 500	17,0

Kukin jäsenvaltio määritteli yhdessä kumppanien kanssa *alueellisissa oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmissa* siirtymän negatiivisten vaikutusten kohteena eniten olevat alueet ja niillä toteutettavat toimet joko maakuntatasolla (NUTS3) tai pienemmällä paikallistasolla. Näin rajallinen tuki kohdennettaisiin sitä eniten tarvitseville alueille. Tukea annettaisiin vain alueille, joilla tapahtuu todellista siirtymää kohti vähähiilistä taloutta, minkä vuoksi tuettavilta alueilta edellytettäisiin yksityiskohtaista suunnitelmaa ja aikataulua siirtymälle. Siirtymäsuunnitelmissa olisi yksilöitävä tavoitteet, jotka on tarkoitus saavuttaa vuoteen 2030 mennessä ja jotka liittyvät kasvihuonekaasuvaltaisen toiminnan muuttamiseen tai lopettamiseen. JTF-rahastosta tuettaisiin vain toimia, jotka liittyvät suoraan sen 2 artiklassa vahvistettuun erityistavoitteeseen ja joilla edistetään asetusehdotuksen 7 artiklan ja liitteen II mallin mukaisesti laadittujen alueellisten oikeudenmukaista siirtymää koskevien suunnitelmien täytäntöönpanoa.

Rahastosta myönnettävä tuki perustuisi komission hyväksymiin alueellisiin oikeudenmukaista siirtymää koskeviin suunnitelmiin, ja se kohdennettaisiin yhteen tai useampaan toimintalinjaan joko ohjelmissa, joita tuetaan myös EAKR-, ESR+ - tai koheesiorahastosta, tai oikeudenmukaisen siirtymän rahaston erityisohjelmassa. Alueelliset oikeudenmukaista siirtymää koskevat suunnitelmat tulisivat osaksi ohjelmia ja ne hyväksyttäisiin samalla komission päätöksellä kuin ohjelma. Suunnitelmiin on sisällyttävä erityisesti kuvaus jäsenvaltion sitoutumisesta siirtymäprosessiin kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien (NECP) sekä vuotta 2050 koskevan EU:n ilmastoneutraaliustavoitteen mukaisesti ja kuvaus yhteensopivuudesta alueiden älykkään erikoistumisen suunnitelmien ja muiden kansallisten ja alueellisten sekä EU-tason strategioiden,

kuten Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin kanssa. Alueellisissa oikeudenmukaista siirtymää koskevilla suunnitelmissa olisi myös perusteltava siirretyt täydentävät EAKR- ja ESR+ -varat.

Tukikelpoiset toimet lueteltaisiin tyhjentävästi JTF-asetusehdotuksen 4 artiklassa. Ne ovat koheesiopolitiikan säädösehdotusten muista rahastoista tukikelpoisiin toimiin verrattuna rajoitettumia. Keskeisenä erona EAKR- ja ESR-toimiin verrattuna on se, että perustettavasta rahastosta voitaisiin tukea myös suuryritysten tuotannollisia investointeja alueellisten valtiontukikarttojen kattamalla SEUT 107 artiklassa tarkoitetuilla a ja c-alueilla sekä myös päästökauppa-sektorilla toimivaa teollisuutta, jos nämä investoinnit ovat perusteltuja ja ne on yksilöity komission hyväksymässä oikeudenmukaisen siirtymän suunnitelmissa. Suunnitelmia tarkasteltaisiin väliarvioinnissa vuonna 2024 ja varmistettaisiin johdonmukaisuus edellisenä vuonna päivitettyjen kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien (NECP) kanssa.

Tuen maantieteellisestä kohdentamisesta ja valituilla alueilla toteutettavista toimista neuvoteltaisiin komission ja jäsenvaltion välillä. Komissio tulee esittämään osana Euroopan talouden ohjausjakson tulevia maaportteja helmikuun lopulla oman näkemyksensä siitä, mille alueille ja millaisiin toimiin tuki tulisi kussakin jäsenvaltiossa kohdistua.

Alueellisten siirtymäsuunnitelmien laatiminen on edellytys myös muiden oikeudenmukaisen siirtymän mekanismiin kuuluvien instrumenttien tuelle. Näillä InvestEU ja EIP-ryhmän järjestyksellä voitaisiin tukea laajempialaisia investointeja mm. energia-, liikenne- ja sosiaaliseen infrastruktuuriin. Näiden instrumenttien maantieteellinen soveltamisala on laajempi kuin JTF-rahaston, sillä niistä tuettaisiin hankeinvestointeja myös siirtymäsuunnitelmien mukaisten alueiden ulkopuolella, edellyttäen että hankkeet hyödyttävät alueellisissa siirtymäsuunnitelmissa yksilöityjä erityisen tuen piirissä olevia alueita. Komissio ei ole vielä antanut lainsäädäntöehdotuksia muista oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin instrumenteista kuin JTF-rahastosta.

2.4 Jaetun hallinnon rahastoja koskevan ns. yleisasetuksen muutettu ehdotus

Oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon sovellettaisiin pääsääntöisesti samaa sääntelyä kuin rakennerahasto-ohjelmiin. Uusi rahasto sisällytettäisiin jaetun hallinnon rahastojen yleisasetukseen kahdeksantena asetuksen kattamana rahastona. Komission muutetulla ehdotuksella jaetun hallinnon ns. yleisasetukseksi (CPR) mukautettaisiin komission esitystä COM(2018) 375 siten, että perustettava uusi koheesiopolitiikan rahasto rinnastettaisiin rakennerahastoihin ja siihen sovellettaisiin Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa sekä Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevia yleisiä säännöksiä ja rahoitussäännöksiä ohjelmakaudella 2021–2027 rahastokohtaisessa JTF-asetuksessa erikseen säädettäviä poikkeuksia lukuun ottamatta.

2.5 Komissiolle siirrettävä toimivalta antaa delegoituja säädöksiä ja komitologia

Komissiolle ehdotetaan siirrettäväksi SEUT-sopimuksen artiklan 290 nojalla toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä JTF-asetusehdotuksen liitteeseen III sisältyvien yhteisten tuotos- ja tulosindikaattoreiden muuttamiseksi.

3 Ehdotusten oikeusperusta ja suhde toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteeseen

Komission SEUT-sopimuksen 174 artiklan 1 kohdan mukaisesti unioni kehittää ja harjoittaa toimintaansa taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden lujittamiseksi. Unioni pyrkii erityisesti vähentämään alueiden välisiä kehityseroja sekä muita heikommassa asemassa olevien alueiden jälkeenjääneisyyttä.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto perustuu SEUT-sopimuksen 175 artiklaan, jossa kehoitetaan unionia tukemaan 174 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden toteuttamista toiminnallaan, jota se harjoittaa rakennerahastojen, EIP:n ja muiden rahoitusvälineiden kautta.

SEUT-sopimuksen 175 artiklan kolmannessa kohdassa määrätään, että jos rahastojen ulkopuoliset erityistoimet osoittautuvat tarpeellisiksi, Euroopan parlamentti ja neuvosto voivat päättää niistä tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen sekä Euroopan talous- ja sosiaalikomiteaa ja alueiden komiteaa kuultuaan, sanotun kuitenkin rajoittamatta unionin muussa politiikassa päätettyjen toimenpiteiden soveltamista.

Oikeusperustan osalta selvitettäviin kysymyksiin kuuluu ehdotetun SEUT 175 artiklan 3 kohdan riittävyys uuden rahaston perustamiseen.

Valtioneuvosto pitää ehdotuksia suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteen mukaisena.

Säädösehdotukset käsitellään tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

4 Ehdotusten vaikutukset Suomelle

Komission asetusehdotus merkitsisi ohjelmaperusteisen, jäsenvaltioiden ja komission yhteiseen hallinnointiin perustuvan koheesiopolitiikan vahvistamista uudella instrumentilla tulevalle ohjelmakaudelle. Samalla ehdotus merkitsisi ohjelmakaudelle 2021–2027 valmisteltujen rakennerahasto-ohjelmien rahoituksen vähenemistä ja ohjelmavarojen käyttökohteiden uudelleenarviointia, koska komissio ehdottaa rakennerahasto-ohjelmiin varattavien jäsenvaltiokohtaisten EAKR ja ESR -määrärahojen osittaista siirtovelvollisuutta uuteen JTF-rahastoon.

Komission ehdotuksen mukainen Suomen saanto olisi 164,8 milj. euroa eli noin 2,2, % rahaston kokonaisvaroista. Suomen nettomaksuaseman kannalta Suomen saanto uudesta rahastosta olisi komission esittämien arvioiden pohjalta suhteellisesti hyvä. Komissio on arvioinut, että Suomessa kokonaisrahoitus oikeudenmukaisen siirtymän rahaston puitteissa (ml. kansallinen osarahoitus) olisi 749 miljoonaa euroa.

4.1 Perustuslailliset vaikutukset ja Ahvenanmaan asema

Ahvenanmaan maakunta laatii omat ohjelmat, joita se itse hallinnoi.

5 Muiden jäsenvaltioiden kannat

Ehdotukset on esitelty neuvostossa mutta yksityiskohtainen käsittely ei ole vielä käynnistynyt.

Koheesiomaat korostavat, ettei oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustaminen saa merkitä Euroopan aluekehitysrahaston, koheesiorahaston ja Euroopan sosiaalirahasto+:n määrärahojen tosiasiallista leikkaamista. Useat nettomaksajamaat korostavat tarvetta EU:n määrärahojen uudelleenkohdentamisiin budjettiraamien sisällä.

6 Kansallinen käsittely ja käsittely Euroopan unionissa

EU:n komitean alaisen alue- ja rakennepolitiikan jaoston laaja kokoonpano (EU4) 30.1.2020 ja suppean kokoonpanon kirjallinen menettely 3.–4.2.2020.

MFF-johtoryhmän kirjallinen menettely 4.2.–5.2.2020.

EU-ministerivaliokunta 7.2.2020.

Muutetun yleisasetusehdotuksen osalta myös komission alkuperäisen ehdotuksen U 78/2018 vp käsittelyt – SuVL 12/2018 vp.

Euroopan parlamentti ehdotti edellisellä istuntokaudella 4,8 mrd:n euron suuruisen oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamista ennen kuin komissio antoi toukokuussa 2018 ehdotuksensa EU:n monivuotisesta rahoituskehiksestä. Edellinen komissio ei sisällyttänyt ehdotuksia lainsäädäntöaloitteisiinsa.

Komission 14.1.2020 antaman JTF-rahastoehdotuksen käsittely Euroopan parlamentissa on valmisteluvaiheessa eikä esittelijöitä ole vielä nimetty. Aluekehitysvaliokunta REGI on vastuuvaiokunta (2020/0006/COD).

Koheesiopolitiikan rahastoja koskevasta ns. yleisasetusehdotuksesta ja EAKR ja ESR+-rahastosta on vahvistettu molempien lainsäätäjien näkemykset perustuen komission toukokuussa 2018 antamiin ehdotuksiin. Kolmikantaneuvottelut ovat kesken.

Neuvosto ja EP ovat vahvistaneet oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa koskevien lainsäädäntöehdotusten käsittelylle yhteisen aikataulutavoitteen, jonka mukaan kumpikin vahvistaa kantansa kesäkuun loppuun mennessä. Kolmikantaneuvottelut voisivat käynnistyä vuoden 2020 jälkipuoliskolla Saksan puheenjohtajakaudella.

7 Valtioneuvoston kanta

Suomi kannattaa tavoitetta siirtymisestä ilmastoneutraaliin talouteen Euroopassa vuoteen 2050 mennessä. Suomi katsoo, että kyseessä on mittava haaste, mutta samalla myös mahdollisuus. Suomi korostaa, että siirtymä ilmastoneutraaliin talouteen luo myös merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Suomi painottaa, että koheesiopolitiikka on EU:n keskeinen rahoitusväline

kestävän kasvun, työllisyyden ja osaamisen edistämiseksi koko unionin alueella. Koheesiopolitiikalla voidaan osaltaan vauhdittaa yksityisen rahoituksen suuntautumista vihreisiin kohteisiin.

Valtioneuvosto pitää komission ehdotuksia oikeudenmukaisen siirtymän tukemiseksi lähtökohdaisesti kannatettavina. Suomi pitää tärkeänä, että oikeudenmukaisen siirtymän rahaston avulla tuetaan EU:n siirtymää ilmastoneutraaliuteen 2050 mennessä, ja myös edesautetaan EU:n 2030 päästövähennystavoitteen kunnianhimon nostoa. Suomi katsoo, että oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta saatavan tuen tulisi olla ehdollista sille, että tukea saava jäsenvaltio on sitoutunut toimiin 2050 ilmastoneutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. On tärkeää, että EU:n talousarviosta tuetaan oikeudenmukaista siirtymää kaikissa jäsenvaltioissa. Euroopan hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan monipuolisia alue- ja paikallistason toimia varmistamaan hallittu siirtymä, joka huomioi päästövähennystoimien sosiaaliset, taloudelliset, alueelliset, terveydelliset ja ympäristövaikutukset. Komission esittämät alueelliset siirtymäsuunnitelmat täydentävät kansallisia energia- ja ilmastosuunnitelmia sekä edistävät kuntien ja alueiden omien hiilineutraaliussuunnitelmien valmistelua ja ilmastotoimien toimeenpanoa. Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston toimeenpano jäsenvaltioissa osana kumppaneiden kanssa yhteistyössä toteutettavia rakennerahasto-ohjelmia sekä kansallinen osarahoitus tukee omistajuutta ja toimiin sitoutumista.

Komissio ehdottaa, että perustettavalle rahastolle osoitettavien määrärahojen lisäksi osa kuhunkin jäsenvaltioon kohdennettavaa rahoitusta Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahastosta siirrettäisiin uuteen rahastoon. Valtioneuvosto tukee alustavasti tätä komission ehdotusta, sillä se voi auttaa kohdentamaan koheesiopolitiikan rahoitusta unionin keskeisten prioriteettien mukaisiin toimiin. Valtioneuvosto katsoo, että kohdentamisessa tulee huomioida eri rahoituslähteiden muodostama kokonaisuus.

Asetusehdotusten arviointia ja yksityiskohtaisempien kannanottojen muodostamista jatketaan. Suomen kannat ovat alustavia, ja niitä tullaan tarkentamaan lainsäädäntöehdotusten käsittelyjen edetessä ja rahoitusratkaisujen täsmentyessä. Komission ehdottama oikeudenmukaisen siirtymän rahaston varojen jakomenetelmä näyttää tässä vaiheessa Suomelle edulliselta. Asiaan sisältyy kuitenkin epävarmuustekijöitä, joista tarvitaan lisätietoja.

Komission ehdotusten rahoituksen mitoitukseen otetaan erikseen kantaa osana rahoituskehysneuvottelujen kokonaisuutta.

Valtion talousarvion rahoituksesta päätetään julkisen talouden suunnitelman ja valtion talousarvion valmistelun yhteydessä. Toimenpiteiden edellyttämä valtion rahoitus toteutetaan valtiontalouden kehysten puitteissa tarvittaessa kohdentamalla määrärahoja uudelleen.